

SZUKASZ GOTOWEJ PRACY ?
TO PEWNA DROGA DO POWAŻNYCH KŁOPOTÓW.
PLAGIAT JEST PRZESTĘPSTWEM !
NIE RYZYKUJ ! NIE WARTO !
POWIERZ SWOJE SPRAWY PROFESJONALISTOM.

[WWW.EDUAKADEMIA.PL](http://www.eduakademia.pl)

PRACE MAGISTERSKIE
PRACE LICENCJACKIE
PRACE DYPLOMOWE
PRACE INŻYNIERSKIE

I. Wstęp

II. Ogólne zagadnienia w przedmiocie wychowania

1. Określenie pojęcia wychowania
2. Cele (zadania) wychowania
3. Zjawiska patologii występujące współcześnie w procesie wychowawczym

III. Przemoc w wychowaniu, jej przejawy i skutki

1. Pojęcie przemocy w znaczeniu ogólnym oraz w odniesieniu do wychowania
2. Przemoc w rodzinie
3. Przemoc w szkole
4. Wpływ obrazu przekazywanego w kinie i telewizji oraz gier

komputerowych, zawierających w swej treści przemoc na kształtowanie postaw i zachowań dzieci i młodzieży

IV. Zakończenie

Bibliografia

I. Wstęp

Przemoc – ujmowana zarówno jako indywidualne zachowanie się interpersonalne jak i zjawisko społeczne – ma wielopłaszczyznowe uwarunkowania i jest głęboko zakorzeniona w życiu społecznym. Historia przemocy jest równie długa jak historia całej naszej cywilizacji. Od niepamiętnych czasów ludzie źle traktują innych ludzi, krzyczą na nich, biją, poniżają, prześladują, gwałcą i wykorzystują.

Na przemoc można spoglądać z wielu różnych punktów widzenia, wyróżniając cztery najważniejsze perspektywy:

Pierwsza z nich to perspektywa prawna, zgodnie z którą to czyny zabronione. Wiele regulacji prawnych normujących porządek w życiu społecznym dotyczy właściwie przemocy.

Drugą ważną perspektywą jest perspektywa moralna. Krzywdzenie innych, zadawanie szkód, cierpienie jest powszechnie rozpoznawane jako zło. Od wieków w społecznościach ludzkich dokonywanie aktów przemocy było i jest poddawane ocenie i sankcjonowaniu moralnemu.

Trzecią perspektywą, z której można patrzeć na przemoc jest perspektywa psychologiczna. Umożliwia ona głębsze zrozumienie i przygotowanie skutecznych działań, zmierzających do udzielania pomocy ofiarom oraz ograniczenia i neutralizacji działań sprawców przemocy.

Czwartą perspektywą jest perspektywa społeczno – polityczna. Wokół przemocy gromadzą się często wielkie emocje a jej ofiarami bywają liczne populacje. W związku z tym podejmowane są niekiedy działania społeczne na dużą skalę, czasem też jakieś decyzje polityczne podejmowane są pod kątem tego, czy przyczyniają się do zwiększania, czy zmniejszania rozmiarów przemocy. Zdarza się też, że przeciwdziałanie przemocy staje się częścią programów politycznych.

Zagadnienie przemocy w społeczeństwie końca XX i początku XXI wieku, ma już bogata literaturę. Jest i będzie ważne dla nas wszystkich. Wymaga ono diagnoz i podejmowania już dziś środków zaradczych, zmian w systemie edukacji i opieki nad dzieckiem, ponieważ nie budzi żadnej wątpliwości fakt, że najbardziej dramatyczna w przebiegu i skutkach jest przemoc wobec dzieci. Dziecko, przez swoją całkowitą bezbronność i zależność od rodziców, czy opiekunów, najłatwiej może stać się ofiara przemocy. Według opinii psychologów, aby nią się stało, wcale nie musi samo być bite czy maltretowane. Dla psychiki młodego człowieka, sam fakt bycia świadkiem przemocy, jest wydarzeniem traumatycznym / wywołującym uraz / i może nieść takie same konsekwencje, jak dla bezpośredniej ofiary przemocy. Dziecko żyjące w stanie ciągłego zagrożenia pozbawione jest niezbędnego do prawidłowego rozwoju poczucia bezpieczeństwa, miłości i zaufania.

Na temat przemocy napisano wiele prac, gdzie próbowano scharakteryzować pojęcie, jego przyczyny i skutki. Zagadnienie to jest przedmiotem zainteresowania wielu pedagogów jak też socjologów i psychologów.

Z uwagi na doniosłość tego negatywnego zjawiska społecznego, wywierającego ujemny wpływ na proces wychowawczy oraz kształtowanie

osobowości dzieci i młodzieży, w pracy niniejszej zmierzał będę do przedstawienia w sposób syntetyczny niektórych aspektów przemocy występującej w środowisku rodzinnym oraz szkolnym.

II. Ogólne zagadnienia w przedmiocie wychowania.

1. Określenie pojęcia wychowania.

Bogdan Suchodolski mówi, że „rzeczą najważniejszą w wychowaniu współczesnym jest kształtować ludzi tak, aby umieli oni żyć w warunkach współczesnej cywilizacji, aby potrafili podołać zadaniom, które im stawia, aby korzystali z możliwości kulturalnego rozwoju, którego im dostarcza, aby wiedzieli ku czemu i jak dążyć, z jakich źródeł czerpać radość życia.”¹

Według tego autora wychowanie jest więc przygotowaniem człowieka do zadań, jakie powstają w wyniku rozwoju współczesnej cywilizacji. Jest ono zarazem przysposobieniem jednostki do życia.

Inne definicje ujmują to zjawisko jako całokształt procesów, w toku których, jednostka rozwija swe zdolności, postawy, kształtuje formy zachowania mające pozytywną wartość dla społeczeństwa, w którym żyje. Wychowanie określane jest także jako proces społeczny, w toku którego jednostka zostaje poddana świadomym i celowym wpływom zorganizowanego środowiska, tak aby mogła ona być przygotowana do życia i aby mogła osiągnąć rozwój osobowości.²

W konkluzji stwierdzić należy, że zarówno definiując cel działalności pedagoga, jak i cel procesu oddziaływań zwanego wychowaniem, zwraca się uwagę na kształtowanie osobowości.

2. Cele / zadania / wychowania.

Wspólne dla większości przedstawionych w literaturze poglądów jest pojmowanie wychowania jako przygotowanie człowieka do życia i kształtowanie jego osobowości. Są to istotnie podstawowe zadania współczesnego wychowania, które należy zawsze ujmować w kontekście konkretnej rzeczywistości społecznej w konkretnym społeczeństwie.

Wśród różnych czynników oddziałujących na człowieka w procesie wychowawczym możemy wyróżnić wpływ rodziny, kręgu rówieśników, otoczenia społecznego, środowiska lokalnego, środowiska zakładu pracy,

1. B. Suchodolski, Wychowanie dla przyszłości, Warszawa 1959, s.16.
2. R. Wroczyński, Wprowadzenie do pedagogiki społecznej, Warszawa 1966, s.222-233.

służby wojskowej, organizacji społeczno-politycznej, środków masowego przekazu oraz instytucji organizujących planowo procesy wychowawcze.

W literaturze najczęściej wymienia się trzy podstawowe obszary oddziaływań wychowawczych, mianowicie³:

- a. środowisko szkolne,
- b. środowisko rówieśnicze
- c. środowisko rodzinne

Szkoła obok funkcji dydaktycznych, realizuje zadania w zakresie opieki i wychowania, m.in. przekazuje normy społeczne, określony system wartości, uczy wrażliwości w stosunku do drugiego człowieka.

Do podstawowych zadań wychowawczych szkoły należą m.in.⁴:

- modelowanie prawidłowych relacji na linii nauczyciel – uczeń, uczeń – uczeń, rodzic – nauczyciel,
- podmiotowe, indywidualne traktowanie ucznia,
- kształtowanie umiejętności życiowych, pozwalających na zaspokojenie potrzeb psychicznych bez uciekania się do zachowań niezgodnych z normami społecznymi,

- rozwijanie zainteresowań uczniów i wspomaganie ich rozwoju,
- wykształcenie umiejętności społecznych, m.in. radzenie sobie w sytuacjach trudnych,
- przygotowanie do odpowiedzialnego, dorosłego życia

W zakresie opieki i wychowania bardzo ważnym jest włączenie rodziców do działań szkoły. System wychowawczy w rodzinie i szkole powinien stanowić jedność, a współpraca szkoły ze środowiskiem rodzinnym powinna obejmować⁵:

3. J. Kaźmierczyk, A. Krawiec, Szkoła, Prawo, Asertywność, Koleżeństwo, Rzeszów 1998, JSBN, s.5.
4. Tamże, s.6.
5. Tamże, s.7.

- nawiązanie współpracy placówek i organizacji działających na rzecz wychowania i opieki z rodzicami,
- pozyskanie rodziców do działalności wychowawczej szkół i placówek, w tym m. in. profilaktycznej.

W procesie adolescencji istnieje często taki moment kiedy autorytety związane z rodziną (ojciec, matka, dziadkowie), przestają odgrywać pierwszoplanową rolę, niejednokrotnie tracąc w ogóle jakikolwiek wpływ na postępowanie młodego człowieka. Miejsce prezentowanych przez rodzinę wzorców przejmują zachowania charakterystyczne dla środowiskowych grup rówieśniczych, tworzonych przez młodzież na bazie społeczności szkolnej, koleżeńskiej, religijnej, przestępczej itp. Za taki ważny moment przyjmuje się okres kiedy młody człowiek osiągnął wiek około 15 lat, a nieraz i wcześniej. Zbiorowość, z którą identyfikuje się młodzież, umożliwia zdefiniowanie zainteresowań, określenie swej przynależności grupowej, bezpieczne wchodzenie w interakcje społeczne, określenie lub weryfikację pełnionych ról społecznych itp. Można więc powiedzieć, że spełnia ona dwie istotne funkcje: ochronną i stratyfikacyjną (wyróżnienie warstwowe w społeczeństwie).⁶

Istotnym sprzymierzeńcem rodziny i szkoły w procesie wychowawczym

jest środowisko lokalne. Niektóre instytucje takie jak: Policja, Sąd, Służba zdrowia, MOPS, poradnie psychologiczno – pedagogiczne, organy samorządu terytorialnego, tworząc strukturę środowiska lokalnego, mogą w istotny sposób wspomagać prowadzone działania opiekuńczo – wychowawcze. Współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym powinna obejmować m. in.⁷:

- wczesne rozpoznanie symptomów nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży,
- organizowanie działań profilaktycznych w zakresie uzależnień w środowisku szkolnym,

6. M. Jarosz, Problemy dezorganizacji rodziny, Warszawa 1979, s.98.

7. J. Kaźmierczyk, A. Krawiec, op.cit. s.8.

- doraźna i długofalowa pomoc rodzinom w trudnej sytuacji życiowej,
- propagowanie zdrowego stylu życia,
- prowadzenie świetlic środowiskowych dla dzieci z problemami wychowawczymi, z symptomami niedostosowania społecznego oraz zagrożonych demoralizacją i sieroctwem społecznym,
- diagnozowanie zagrożeń w środowiskach lokalnych oraz podejmowanie działań profilaktycznych,
- wspieranie procesu resocjalizacji dzieci i młodzieży nieprzystosowanych społecznie.

3. Zjawiska patologii występujące współcześnie w procesie wychowawczym.

Patologia jest terminem występującym na gruncie wielu dyscyplin naukowych np. socjologii, psychologii, pedagogiki, medycyny. Może odnosić się do określonych jednostek, zachowań lub stanów rzeczy. W literaturze przedmiotu można spotkać takie określenia jak zachowanie dewiacyjne, patologia zachowania, czy zaburzenia zachowania.

W rozumieniu słownikowym patologia jest to „nauka o zjawiskach chorobowych”, a słowo „patologiczny” znaczy tyle co „chorobowy, nienormalny”, natomiast dewiacja to „zboczenie z drogi, odchylenie od właściwego kursu”⁸.

Jeżeli określone zachowanie nie jest akceptowane społecznie, tzn. że jest „nienormalne, chorobowe”, np. przestępstwo jest efektem zboczenia z drogi (z drogi przestrzegania prawa).

A. Podgórecki natomiast przez patologię społeczną rozumiał „ten rodzaj zachowania, ten typ instytucji, ten typ funkcjonowania jakiegoś systemu

8. W. Kopaliński, Słownik wyrazów obcych, Warszawa 1980, s.385.

społecznego, czy ten rodzaj struktury jakiegoś systemu społecznego, który pozostaje w zasadniczej, nie dającej się pogodzić sprzeczności ze światopoglądowymi wartościami, które w danej społeczności są akceptowane”⁹.

Definicja ta wypełnia zakres takich pojęć jak patologia indywidualna - dotycząca jakiejś jednostki lub szerszego kręgu osób z którymi ta jednostka się stykała lub styka (np. alkoholizm, narkomania, samobójstwo). Oraz patologia społeczna (np. kazirodztwo, rozwód, tzn zachowania pewnych grup osób, chociaż dotyczą one i samych jednostek).

Zjawiska patologiczne występują więc w środowiskach, w których procesy wychowawcze się dokonują.

Polska od roku 1989 znajduje się w okresie intensywnych przemian gospodarczych, ekonomicznych i społeczno – politycznych. Zmiany te implikują obok skutków pozytywnych, również zjawiska negatywne i dotyczą również polskich rodzin, dzieci i młodzieży, a także polskich szkół. W środowiskach tych obok pozytywnych zjawisk występują m. in. brutalizacja zachowań dzieci i młodzieży, alkoholizm, narkomania, agresja oraz przemoc w rodzinie i szkole, nasilanie się przestępczości nieletnich.

Skutkiem szybkich przeobrażeń w Polsce jest zjawisko zwane przez psychologów kryzysem emocjonalnym. Objawia się ono zaburzeniami procesów emocjonalnych u wielu młodych ludzi. Jedną z przyczyn tego zjawiska jest zaniedbywanie dzieci przez rodziców. Rodzice coraz częściej są zajęci swoimi zawodowymi sprawami, jednocześnie nie przekazując swoim dzieciom pozytywnych uczuć – nie interesują się ich życiem (także emocjonalnym) i ich problemami. Często zdarza się, że okazują dzieciom niechęć, traktując je jako przeszkodę w dochodzeniu do ważnych dla siebie celów. Swoje ambitne plany realizują kosztem niszczenia psychiki dziecka,

9. A. Podgórecki, Patologia życia społecznego, Warszawa 1969, s.30.

czyli zaniedbywaniem podstawowych potrzeb psychologicznych, jak: potrzeba poczucia bezpieczeństwa, miłości i akceptacji. Konsekwencją jest wzrost pewnych patologii: począwszy od depresji, poprzez eskalację ilości przestępstw, wzrost spożycia tytoniu, alkoholu i narkotyków. Zagrożeniem jest szczególnie rosnąca brutalizacja zachowań w relacjach interpersonalnych wśród rówieśników i agresja.¹⁰

10. J.B. Hałaj, „Przestępczość nieletnich w okresie transformacji”, W: Aktualne problemy pedagogiki resocjalizacyjnej i patologii społecznej – praca zbiorowa pod redakcją F. Kozaczuka i M. Radochońskiego, Rzeszów 2000, s.81-82.

III. Przemoc w wychowaniu, jej przejawy i skutki.

1. Pojęcie przemocy w znaczeniu ogólnym oraz w odniesieniu do wychowania.

W rozumieniu słownikowym przemoc jest to „siła przeważająca czyjąś siłę, fizyczna przewaga wykorzystywana do czynów bezprawnych dokonywanych na kimś; narzucona bezprawnie władza, panowanie; czyny bezprawne dokonane z użyciem fizycznego przymusu; gwałt.”¹¹

Przemoc występująca w procesie wychowawczym odnosić się będzie do środowisk, w których ten proces się dokonuje, a więc w rodzinie, szkole, grupach rówieśniczych. W niniejszym opracowaniu skoncentruję się głównie na przedstawieniu najważniejszych aspektów tego negatywnego zjawiska społecznego, występującego w rodzinie oraz w szkole.

2. Przemoc w rodzinie.

Przemoc w rodzinie, zwana też przemocą domową, to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi

rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodując cierpienia i szkody.¹²

Powszechne postrzeganie przemocy opiera się na założeniu, że jest to każdy akt godzący w osobistą wolność jednostki, zmuszanie jednostki do zachowań niezgodnych z jej własną wolą.

Przemoc w rodzinie przejawia się w: pastwieniu się nad żonami, dziećmi, osobami niepełnosprawnymi, chorymi psychicznie lub somatycznie,

a także wykorzystywaniu seksualnym dzieci. Są to więc wszelkie odmiany złego traktowania tych członków rodziny, którzy nie są w stanie skutecznie się bronić.

Ulegające dużym przemianom warunki ekonomiczno – społeczne w naszym kraju nie pozostają bez znaczenia dla procesów funkcjonowania polskich rodzin. Zmianie uległa także liczba występujących na tym poziomie konfliktów oraz sposobów ich rozwiązywania. Prowadzone w tym zakresie badania wskazują, że najczęstszą przyczyną są kłopoty finansowe, bezrobocie któregoś z członków rodziny, brak czasu przeznaczony dla najbliższych i niewypełnianie obowiązków domowych przez męża i dzieci oraz nadużywanie alkoholu.

Najpoważniejszym problemem polskich rodzin staje się właściwa adaptacja do warunków gospodarki rynkowej, radzenie sobie z trudnościami natury ekonomicznej i ewoluującym rynkiem pracy, przy jednoczesnym utrzymaniu lub wręcz zwiększeniu wzajemnych więzi emocjonalno – uczuciowych. Zarówno zbyt silne zaangażowanie w pracę zawodową, jaki i jej brak wywołują poczucie braku bezpieczeństwa, frustracje, w konsekwencji zaś mogą rodzić przemoc.

W wielu rodzinach mają miejsce akty przemocy wobec współmałżonka oraz dzieci. Zjawisko to jest trudne do oszacowania, gdyż ofiary najczęściej

ukrywają fakt bicia i wykorzystywania przed otoczeniem, rzadko również decydują się na fachową pomoc którejś z zajmujących się tą sprawą instytucji. Szczególnie bolesnym aspektem stosowania przemocy w rodzinie jest kwestia maltretowania dzieci. Agresja pomiędzy małżonkami często przenosi się na dzieci. Kobiety bite przez mężów częściej stosują kary fizyczne wobec dzieci, a one przypuszczalnie kopiując wzorce z dzieciństwa przeniosą do swoich przyszłych domów podobne metody wychowawcze.

Często pod słowem „kara fizyczna” kryje się nie tylko zwykły klaps, lecz również ostrzejsze formy represji czyli tzw. „porządne lanie”. Kary fizyczne traktowane są jako normalna metoda wychowawcza, bez wnikania w dalsze konsekwencje dla psychiki i osobowości młodego człowieka. Dzieci są bite w każdym okresie życia, od niemowlęctwa począwszy, aż po okres całkowitej samodzielności. Niemały odsetek dzieci jest wręcz maltretowany, które ze względu na obrażenia muszą być hospitalizowane.

Przemoc w rodzinie nie jest zjawiskiem bynajmniej pozostającym na marginesie życia społecznego. Dane uzyskane w badaniach socjologicznych zdają się wskazywać na wzrost jego powszechności. Trudno mówić o konkretnych grupach do których dałoby się zawęzić obszar występowania konfliktów rodzących przemoc. Jest to raczej zjawisko o charakterze ogólnym, choć w pewnych środowiskach (np.. bezrobotni) narasta szybciej niż w innych.

W literaturze przedmiotu najczęściej opisuje się cztery formy złego traktowania jednostki w rodzinie¹³:

- przemoc fizyczna,
- znęcanie psychiczne lub emocjonalne,
- wykorzystywanie seksualne,
- zaniedbywanie.

Przemoc fizyczna wobec dziecka obejmuje całą gamę form zachowania, które mogą występować w postaci czynnej lub biernej.

Czynne formy przemocy, to przede wszystkim bicie od klapsów, policzków począwszy, przez bicie pięścią, przedmiotem, bicie „na oślep”. Dalej należy wymienić kopanie, zmuszanie do uwłaczających posług, wreszcie zachowania o wyjątkowej brutalności, jak: oparzenia, zadawanie ran ciętych, szarpanych, duszenie, usiłowanie lub dokonywanie zabójstwa.¹⁴

Przemoc fizyczna bierna przejawia się przede wszystkim w postaci różnego rodzaju zakazów, na przykład: mówienia w określonym czasie, chodzenia, załatwiania potrzeb fizjologicznych, areszt domowy itp.¹⁵

Znęcanie się psychiczne jest najbardziej nieuchwytną, najbardziej zdradliwą formą maltretowania. Organizacja Amnesty International, która zajmuje się ochroną praw człowieka, psychiczne znęcanie definiuje w sposób operacyjny, zaliczając do niego następujące formy zachowania.¹⁶:

- izolacja,
- ograniczenie snu i pożywienia,
- narzucanie własnych sądów,
- degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie),
- hipnoza,
- narkotyzowanie,
- groźba zabójstwa.

Przypadki psychicznego znęcania się są ujawniane najczęściej w sytuacji przemocy fizycznej, dotyczą zwykle bardziej hałaśliwych form zachowania, takich jak: wyzywanie, oczernianie, wyszydzanie.

Wykorzystywanie seksualne dzieci może wyrażać się w następujących formach¹⁷:

- a) Akty pozbawione fizycznego kontaktu – należą do nich takie zachowania, jak: ekshibicjonizm, obsceniczne telefony, podglądactwo, fetysyzm, a także eksponowanie ciała dziecka osobom dorosłym w celu zaspokojenia ich seksualnych pragnień, prezentowanie dziecku zdjęć pornograficznych,

fotografowanie dziecka w celach pornograficznych.

- b) Akty związane z fizycznym kontaktem z dzieckiem – są to wszelkiego rodzaju pieszczoty o zabarwieniu wyraźnie seksualnym (zachowanie należące do najtrudniej uchwytnych, szczególnie jeżeli są dokonywane przez osobę z najbliższej rodziny), masturbacja, stosunki analne, stosunki seksualne.
- c) Akty fizyczne o znamionach gwałtu – należą do nich wszelkie formy fizycznego kontaktu seksualnego z dzieckiem związane z uszkodzeniem ciała ofiary lub dające prawdopodobieństwo takich właśnie skutków.

Zaniedbywanie jako forma krzywdzenia jednostki jest w pewnym sensie zjawiskiem nietypowym. Mamy tu raczej (chociaż nie wyłącznie) do czynienia z zaniechaniem. Zaniedbanie rozumiane najogólniej, jako niezapewnienie lub uniemożliwienie zaspokojenia potrzeb jednostce zależnej, jest zjawiskiem obejmującym bardzo szeroką skalę zachowań. Przykładami takich zachowań są sytuacje, jakie stwarza konieczność zaspokojenia potrzeb dziecka.

Istnieje wiele typologii zaniedbywania. Jeden z najczęściej stosowanych podziałów przyjmuje jako kryterium efekt zachowania. Najczęściej wymienia się tu¹⁸:

- zaniedbanie fizyczne,
- zaniedbanie emocjonalne lub psychiczne.

Często uwzględnia się w tym podziale jeszcze inne formy zaniedbania: edukacyjne, materialne, wychowawcze, opóźnienie rozwoju fizycznego pomimo braku organicznych podstaw.

W zależności od stosowanej formy przemocy wobec dziecka występują różne formy zachowania.

Specyficzne zachowania dziecka wobec którego stosowana jest przemoc fizyczna to¹⁹:

- lęk przed rozbieraniem się np. na lekcji WF (obawa przed ujawnieniem

- obrażeń ciała – siniaków, zranień itp.),
- lęk przed nagłym dotykiem,
 - strój nieadekwatny do pogody (np. ukrywający zranienia),
 - lęk przed powrotem do domu,
 - nadmierna agresywność lub apatyczność,
 - dziecko jest bardzo czujne i ostrożne („coś ukrywa”).

Przemoc emocjonalna - prowadzi do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby. Typowe objawy zachowania to²⁰:

- zaburzenia mowy wynikające z napięcia nerwowego,
- zaburzenia snu,
- dolegliwości psychosomatyczne (bóle brzucha, głowy, mdłości),
- moczenie i zanieczyszczanie się bez powodów medycznych,
- mimowolne ruchy mięśni, szczególnie twarzy, tiki,
- brak poczucia pewności siebie,
- wycofanie się, przygnębienie, depresja,
- stałe poczucie winy i lęk,
- częste kłamstwa i ugrzecznione zachowania.

Typowymi objawami zachowania dziecka wykorzystywanego seksualnie są m. in.²¹:

- nieadekwatna do wieku znajomość zachowań seksualnych oraz anatomii narządów płciowych,
- wzmożona pobudliwość psychoruchowa,
- nadmierna pobudliwość seksualna,
- zaburzenia koncentracji i zachowania,
- zachowania destrukcyjne (ucieczki z domu, kradzieże, picie alkoholu)
- bardzo dokładna i nieadekwatna do wieku wiedza dotycząca zachowań seksualnych (gdy występuje to u małych dzieci),
- przychodzenie do szkoły wczesnym rankiem i późne opuszczanie szkoły z niewielką ilością nieobecności lub ich brakiem,

- luźne kontakty z rówieśnikami oraz umiejętność nawiązywania przyjaźni,
- brak zaufania, szczególnie wobec osób znaczących,
- nie uczestniczenie w zajęciach szkolnych oraz pracach społecznych,
- nienaturalny starach przed mężczyznami,
- uwodzicielskie zachowania wobec mężczyzn,
- myśli i próby samobójcze,
- regres w rozwoju, np. powrót do ssania palca lub smoczka, dziecko boi się zostawać same.

Zaniedbywanie może objawiać się takimi objawami występującymi u dziecka jak²²:

- ciągły głód i niedożywienie oraz niska waga,
- brudne włosy oraz brudne i niewłaściwe ubranie,
- objawy braku opieki medycznej,
- brak uwagi i zainteresowania ze strony opiekunów,
- wałęsanie się po ulicy.

Ofiary przemocy rodzinnej cierpią na różnego rodzaju zaburzenia natury psychologicznej: często popadają w depresję, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu, agresji, częste niezrozumiałe zmiany decyzji, niepewność, nieuzasadnione reakcje lękowe, ciągłe poczucie zagrożenia. Trudno od nich oczekiwać racjonalnych zachowań i konsekwencji, ponieważ ich umysłem cały czas rządzi strach przed sprawcą.

3. Przemoc w szkole.

Szkoła obok rodziny jest główną agendą socjalizacji, przez co zapewnia ciągłość wartości, norm kulturowych, a więc ciągłość społeczeństwa. Szkoła od początku swego istnienia wzbudzała zarówno emocje pozytywne, jak i negatywne. Zakładała bowiem możliwość przekazywania uczniom wiedzy, rozwijania ich zainteresowań, ale także jest, miejscem w którym obok realizowanych funkcji oficjalnych istnieje tzw. drugie życie, ukryte pod

warstwą formalnych celów, wydarzeń, wypowiedzi.

Zdaniem Dąbrowskiej-Bąk, dla przeszło połowy zbiorowości uczniowskiej, szkoła jest źródłem negatywnych przeżyć. Autorka ta akcentuje, że w traktowaniu wychowanków dominuje naruszanie godności połączone z agresją fizyczną i słowną, presja dydaktyczna, demonstrowanie władzy i brak kwalifikacji merytorycznych nauczyciela.

Wskazuje też, iż opresywność szkoły jest jej cechą strukturalną, nie zaś przypadkowym ewenementem.²³

Przemoc objawia się inaczej w szkołach wiejskich, gdzie dominuje brutalność metod wychowawczych (wyzwiska, rękoczyn), będąca często wyrazem nieporadności wychowawczej, inaczej zaś w szkołach miejskich, gdzie przeważa demonstrowanie władzy, straszenie i złośliwa presja dydaktyczna.

Zdaniem Obuchowskiej typowa dla szkoły i toczących się tam procesów wychowawczych jest przemoc psychiczna, która polega na narzucaniu wychowankowi sytuacji braku wyboru, uzależnienia realizacji pewnych potrzeb od spełnienia żądań nauczyciela, podporządkowanie się jego wymaganiom.²⁴

Przemoc tak rozumiana bywa realizowana emocjonalnie, ekspresyjnie poprzez bezpośrednie użycie siły fizycznej, czy też dominacji psychicznej lub racjonalnie - jako narzucanie swoich poglądów, brak zezwolenia uczniom na dyskusję.

Istnieje jeszcze jeden rodzaj przemocy obecnej w szkole, definiowany jako „narzucanie znaczeń i interpretacji symboli kultury”. Jest to przemoc symboliczna, oparta na legalnym prawie do narzucania i wpajania tego, co służy interesom klas panujących, poparta autorytetem pedagogicznym. Chodzi tu o selekcjonowanie pewnych znaczeń godnych reprodukcji w oparciu o kryteria nie dające się wywieść z żadnej zasady uniwersalnej poza potocznym przekonaniem, że „zawsze tak było”.²⁵

Sama szkoła jako instytucja immanentnie w swej strukturze zawiera

wiele elementów przymusu: przymus uczęszczania, siedzenia w ławkach, podporządkowania rytmowi lekcji-przerw, przebywania w grupie klasowej, narzucania treści dydaktycznych. Przymus przejawia się także w tym, że poszczególne czynności i zadania stawiane uczniom mają wymiar instrumentalny, służą realizacji oficjalnych zadań instytucji, którą jest szkoła.

Przymus i przemoc nie są pojęciami tożsamymi. Przymus wynika ze struktury szkoły, nie jest wyrazem bezradności, nienawiści, stereotypów i nie jest w tak dużym stopniu uwarunkowany osobowością wychowawcy. Aktem przemocy jest każda sytuacja, w której uniemożliwia się lub utrudnia innym zaangażowanie w proces poszukiwania.²⁶

Edukacja w szkole i wiążące się z nią werbalistyczne lekcje, wymagania związane z czytaniem lektur, metody oceniania wiedzy, dystans między nauczycielem i uczniem, kryteria promocji są elementami utrudniającymi swobodne myślenie, twórcze poszukiwania, które powinny stanowić podstawę w procesie uczenia się.²⁷

Skutki przemocy w edukacji szkolnej mogą mieć charakter bezpośredni bądź odległy, psychiczny bądź fizyczny.

Najważniejszy jest sposób rozumienia tego, w jaki sposób dzieci są traktowane. Jeżeli uznają przemoc za coś oczywistego, naturalnego, prowadzić to może do postrzegania przemocy jako immanentnej cechy świata. Rozwój i normalne funkcjonowanie osobowości są nie do pogodzenia z przemocą. Przystosowanie się do tego, co serwowane przez szkołę, wypacza osobowość i rozumienie świata lub prowadzi do wyuczonej bezradności i nieumiejętności radzenia sobie w życiu.

Jednym z przejawów agresji czy przemocy wśród dzieci i młodzieży są relacje jakie obserwuje się między pewnymi grupami uczniów na terenie szkoły i wokół aktywności związanych ze szkołą: chodzi o wyróżnienie tych, którzy „napastują” innych i tych którzy są obiektami (ofiarami) różnych form owych „napastliwych” zachowań.

Z prowadzonych badań zjawiska przemocy wśród dzieci i młodzieży występującego na terenie szkoły wynika, że „napastliwe” zachowanie się częściej manifestują chłopcy niż dziewczęta, zwłaszcza ci silniejsi od rówieśników. Dzieci tworzące grupę „napastującą” innych mają zazwyczaj dobre mniemanie o sobie, są bardziej od innych impulsywne i bardziej od innych oceniają agresję i przemoc w życiu społecznym. Na ofiary wybierane są zazwyczaj dzieci nieśmiałe i osamotnione (brak bliskich, stałych przyjaciół), ogólnie mniej aktywne (zwłaszcza fizycznie) i z niepewną samooceną, a ich cechy fizyczne (otyłość, używanie okularów, kalectwo) mają drugorzędne znaczenie.²⁸

Do powstawania zjawiska przemocy doprowadzają – według badań naukowych – następujące warunki i elementy wychowania:

- emocjonalne nastawienie rodziców, a zwłaszcza głównego opiekuna (zazwyczaj matki) do dziecka. Negatywne nastawienie rodziców, brak ciepła i bliskich więzi zwiększa ryzyko, że chłopiec będzie agresywny i wrogi wobec otoczenia,
- stopień przyzwolenia opiekuna na agresywne zachowania dziecka. Jeżeli rodzice są zbyt tolerancyjni i nie ograniczają agresywnych zachowań wobec rodzeństwa, kolegów, dorosłych, to dochodzi do wzrostu agresji,
- stosowanie przez rodziców metod wychowawczych opartych na sile, takich jak kary cielesne, którym towarzyszą wybuchy złości i agresji. Jest to zgodne z zasadą, że przemoc rodzi przemoc. Dziecku należy określić wyraźnie granice, co mu jest wolno, a czego nie wolno,
- cechy charakteru dziecka. Chłopiec o dużym temperamencie ma jako nastolatek większe szanse wytworzyć w sobie agresywny schemat reakcji, niż ten, który w pierwszych latach życia był spokojny.

Przeciwdziałanie aktom przemocy i agresji wśród uczniów na terenie szkoły wymaga²⁹:

- partnerstwa pomiędzy uczniami, rodzicami i nauczycielami, stwarzającego

szansę właściwego przepływu informacji o aktach przemocy wśród uczniów,

- opracowanie czytelnych wzorów nieakceptowanych i nagannych zachowań uczniów oraz wskazania ich konsekwencji,
- zapewnienia nadzoru pedagogicznego na przerwach oraz w miejscach, gdzie najczęściej dochodzi do aktów przemocy.

W konkluzji stwierdzić należy, iż czynnikami w zasadniczy sposób decydującymi o jakości szkoły są zarówno postawy nauczycieli, uczniów jak i rodziców. W celu ograniczenia negatywnych zjawisk przemocy skierowanych przez nauczycieli w procesie edukacji na uczniów, jak też przemocy i agresji występujących wśród uczniów koniecznym jest włączenie się rodziców do współpracy ze szkołą. Uczniowie zaś z kolei wspierani przez rodziców znajdują z pewnością sposoby osiągnięcia wyznaczonych celów i eliminowania tych niepożądanych zjawisk.

10. Wpływ obrazu przekazywanego w kinie i telewizji oraz gier komputerowych, zawierających w swej treści przemoc na kształtowanie postaw i zachowań dzieci i młodzieży.

Psycholodzy często tłumaczą wzrost agresji młodego pokolenia tym, że jest ono produktem społecznym. Tak jak społeczeństwo ma ono problemy z odróżnieniem dobra i zła. Młodzi ludzie mają zachwiane wzorce, przykłady na to jak żyć, czerpią najczęściej z telewizji, kina i komputera oglądając filmy emitowane przez TV i wyświetlane w kinie widzą przemoc, krew, trupy. Ale nie dowiadują się niczego o konsekwencjach. Śmierć jest dla nich sytuacją bajki. Jest oderwana od rzeczywistości, bo pokazywana w filmach nic nie oznacza. Częstym powodem przemocy wśród dzieci jest chęć zdobycia władzy i zapewnienia sobie satysfakcjonującej pozycji w grupie rówieśniczej. Wśród

dzieci i młodzieży spędzającej czas przy komputerze szybko następuje zatarcie granicy między światem rzeczywistym, a „światem grafiki komputerowej”. Wystarczą dwie godzinny dziennie zabawy, by zagrożenie uzależnieniem stało się realne. Dzieci i młodzież ćwiczą np. szybkie zabijanie, co sprawia, że widzą siebie w marzeniach jako silnych i wszechstronnych. Młodzi ludzie o nieukształtowanej hierarchii wartości albo bagatelizują teksty przemocy, albo otaczają je aureolą. W konfrontacji ze światem rzeczywistym obie formy są bardzo groźne.

Wpływ przekazywanych w filmach scen okrucieństwa, tortur i zabijania na kształtowanie osobowości, postaw i zachowań młodych ludzi jest bezsprzeczny. Przejmowane są od bohaterów tych filmów wzorce brutalnych zachowań, które następnie niejednokrotnie wcielane są w życie. Takich przykładów nie brakuje również w polskiej rzeczywistości.

Przekazywany przez media obraz masowej kultury konsumpcyjnej również ma wpływ na wzrost poziomu przemocy i agresji wśród młodzieży. Masowa kultura konsumpcyjna przekazuje następujący obraz świata: „jesteś ty i reszta świata”. Świat jest polem walki. Albo się przebijesz, albo padniesz. Jeśli chcesz przetrwać, musisz walczyć, zdobywać, zagarniać pod siebie i obwarować kratą w obronie przed zakusami innych.³⁰

Tak widziana relacja ze światem prowadzi oczywiście do narastania agresywnej rywalizacji, cynizmu i bezwzględności w walce o swoje. Dążenie, żeby „stać się kimś”, zrobić karierę i osiągnąć sukces materialny prowadzi do tego, że po drodze gubią samych siebie. Pojawia się więc pustka, a w niej potrzeba coraz mocniejszych podniet – więcej natarczywych reklam, więcej horrorów, głośnej muzyki, narkotyków, zbiorowej zadymy, transu i przemocy. W związku z taką sytuacją wielu młodych ludzi, pojawiają się liczne inicjatywy pomocy, aby mogli oni odnaleźć wartość, godność i sensu życia. Istnieje zatem potrzeba opracowania programu edukacyjnego, który powinien objąć swym zasięgiem dzieci, młodzież, rodziców i nauczycieli, a więc

środowisk szkoły i rodziny, w których dokonują się procesy wychowawcze. Program ten powinien przygotowywać dzieci i młodzież do życia w aktualnej rzeczywistości społecznej.

IV. Zakończenie.

Zagadnienie przemocy w społeczeństwie jest i będzie ważne dla nas wszystkich, niezależnie od tego, czy ktokolwiek uważa go za marginalne czy nie. Narastająca fala przemocy i przestępczości wśród młodzieży jest tematem wielu prac naukowych, artykułów prasowych, audycji radiowych i telewizyjnych. Pytano zwłaszcza o przyczyny tych zjawisk. Jakie są źródła narastającej fali agresji i przemocy wśród młodzieży, jakie czynniki jej sprzyjają, jak wreszcie jej zapobiec – to pytania, które najczęściej stawiają sobie profilaktycy, pedagodzy, policjanci, politycy, dziennikarze i inni którzy tymi problemami się interesują.

Wychodząc naprzeciw tym wyzwaniom w grudniu 1996. z inicjatywy przedstawicieli organizacji i instytucji pomagających ofiarom przemocy domowej i uczestników ogólnopolskiej konferencji dotyczącej przeciwdziałania przemocy w rodzinie powstało Ogólnopolskie Porozumienie pod nazwą „Niebieska Linia”, skupiająca ludzi i instytucje pomagające ofiarom przemocy w rodzinie. W lutym 1998r. Komendant Główny Policji zezwolił na wprowadzenie procedury „Niebieskich Kart” do postępowania policji podczas interwencji domowych w przypadkach zgłoszonej przemocy w rodzinie. Innym przykładem działań była zorganizowana w listopadzie 2000r. międzynarodowa konferencja na temat: „ Bici biją”. Organizatorem byli: Polskie stowarzyszenie im. J. Korczaka we współpracy WSP ZNP i Stowarzyszeniem Teatrów dla Dzieci i Młodzieży. Wnioski do realizacji to m. in. apel do wychowawców, nauczycieli i rodziców o podjęcie debaty na temat wychowania bez przemocy; opracowanie programów szkoleniowych dla nauczycieli, wychowawców

i rodziców w zakresie przeciwdziałania agresji; wprowadzenie do programów studiów pedagogicznych, medycznych i prawniczych problematyki agresji i przemocy w rodzinie, szkole i środowiskach rówieśniczych.

W niniejszej pracy zmierzałem do zaprezentowania wiedzy o przyczynach, objawach i natężeniu zjawiska przemocy w stosunku do dzieci i młodzieży w środowiskach: rodzinnym, szkolnym i społecznym. Ze względu na obszerność omawianej problematyki, starałem się ukazać najważniejsze – moim zdaniem – aspekty tego zjawiska. Opracowania dokonałem w oparciu o dostępną mi literaturę z tego zakresu.

Analizując materiały zmierzałem do wyciągnięcia konkretnych wniosków, co do przyczyn, rozmiarów oraz objawów i skutków występowania zjawiska przemocy w procesie wychowawczym.

BIBLIOGRAFIA

1. Dąbrowska-Bąk, Przemoc w szkole, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1987, nr 2.
2. Frączek A., Agresja i przemoc wśród dzieci i młodzieży, Miesięcznik „Remedium”, Listopad 1997, nr 11.
8. Hałaj J.B., Przestępczość nieletnich w okresie transformacji, [W]: Aktualne problemy pedagogiki resocjalizacyjnej i patologii społecznej – praca zbiorowa pod redakcją F. Kozaczuka i M. Radochońskiego, Rzeszów 2000.
9. Jarosz M., Problemy dezorganizacji rodziny, Warszawa 1979.
10. Jakubowicz-Mount T., Edukacja wobec przemocy – Projekt pracy z młodzieżą, Miesięcznik „Remedium”, Listopad 1997, nr 11.
11. Kaźmierczyk J., Krawiec A., Szkoła, Prawo, Asertywność, Koleżeństwo, Rzeszów 1998.
12. Kopaliński W., Słownik wyrazów obcych, Warszawa 1980.
13. Krakowska M., Czarnecka W., Przemoc w szkole, Kraków 2000.

14. Mellibruda J., Durda R., Sasal H.D., O przemocy domowej – Poradnik dla lekarza pediatry, Warszawa 1998.
15. Obuchowska J., Przemoc w wychowaniu, „Kwartalnik pedagogiczny”, 1998, nr 4.
16. Pospiszyl J., Przemoc w rodzinie, Warszawa 1994.
17. Podgórecki A., Patologia życia społecznego, Warszawa 1969.
18. Sasal H.D., Niebieskie karty – Przewodnik do procedury interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie, Warszawa 1998.
19. Słownik języka polskiego, t. II, Warszawa 1979.
20. Suchodolski B., Wychowanie dla przyszłości, Warszawa 1959.
21. Tucholska S., Przemoc w szkolnych grupach rówieśniczych, „Kwartalnik opiekuńczo-wychowawczy”, Maj 2000.
22. Wroczyński R., Wprowadzenie do pedagogiki społecznej, Warszawa 1966.

SZUKASZ GOTOWEJ PRACY ?
TO PEWNA DROGA DO POWAŻNYCH KŁOPOTÓW.
PLAGIAT JEST PRZESTĘPSTWEM !
NIE RYZYKUJ ! NIE WARTO !
POWIERZ SWOJE SPRAWY PROFESJONALISTOM.

[WWW.EDUAKADEMIA.PL](http://www.EDUAKADEMIA.PL)

PRACE MAGISTERSKIE
PRACE LICENCJACKIE
PRACE DYPLOMOWE
PRACE INŻYNIERSKIE